

LATVIJAS ORNITOĻĪJAS BIEDRĪBA

Reģ. Nr. 40008002230

Pasta adrese: A.k. 105, Rīga, LV-1046

Juridiskā adrese: „Priedulāji”, Lestenes pag., Tukuma nov., LV-3146

tālr. 67221580, fakss 63154734

www.lob.lv

Ļ. cien. Laimdotai Straujumai
LR Zemkopības ministrija
Republikas laukums 2
Rīga, LV-1981

Kopija:
A. god. Valdim Dombrovskim
LR Ministru kabinets
Brīvības bulvāris 36
Rīga, LV - 1520

Rīgā, 15.10.2012. LOB2012/068

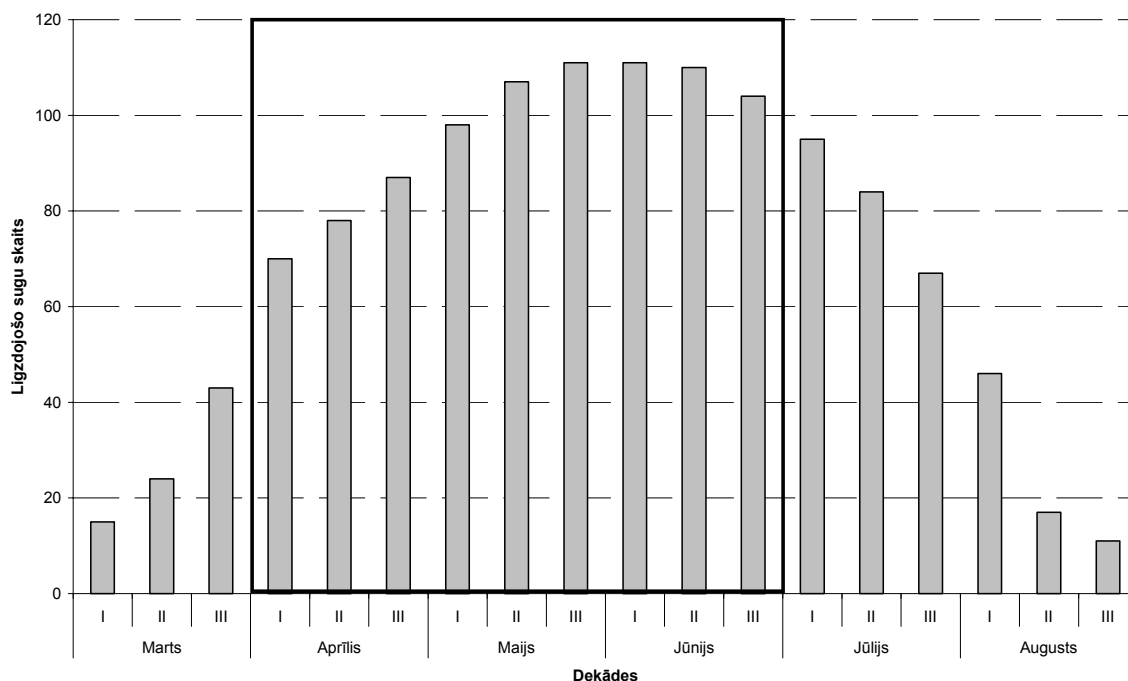
uz 20.09.2012. Nr. 3.2-3/3378/2012

Par mežizstrādi putnu ligzdošanas laikā

Latvijas Ornitoloģijas biedrība (LOB) pateicas Jums par atbildi uz mūsu organizēto petīciju un gatavību izvērtēt tajā rosināto mežizstrādes pārtraukumu putnu ligzdošanas laikā. Esam iepazinušies ar Jūsu vēstuli un vēlamies sniegt papildu informāciju par mūsu ierosinājumu, kā arī atbildēt uz Jūsu vēstulē izteiktajiem apgalvojumiem.

Pirmkārt vēlamies norādīt, ka **mežizstrāde putnu ligzdošanas laikā ir Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību pārkāpums**. Minētās direktīvas 5. pants nosaka, ka ir aizliegts apzināti iznīcināt vai bojāt putnu ligzdas un olas un apzināti traucēt putnus, jo īpaši vairošanās un ligzdošanas laikā, ja šādi traucējumi būtiski skar šīs direktīvas mērķus. Direktīvas 9. pants nosaka gadījumus, kad, ja nav cita pieņemama risinājuma, no 5. panta prasībām iespējamas atkāpes, taču mežizstrāde šajā uzskaitījumā nav iekļauta. Uz šo direktīvu balstīts Sugu un biotopu likuma 11. pants, kas arī tiek pārkāpts, veicot mežizstrādi putnu ligzdošanas laikā.

Uzsveram, ka LOB pašreizējais ierosinājums jau uzskatāms par kompromisu, jo liels skaits ar mežu saistīto putnu sugu ligzdo arī ārpus piedāvātā miera perioda no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam (1. att).

1. attēls. Ar mežu saistīto līdzdojošo sugu ligzdošanas sezonas sadalījums pa dekādēm – norādīts, cik lielam sugu skaitam attiecīgajā dekādē ir atrodamas ligzdas ar olām vai mazuļiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto, atbalstām nepieciešamību pēc **no meža nozares neatkarīga** visaptveroša mūsu priekšlikuma izvērtējuma, taču nepieciešams izvērtēt to, **kā** mežizstrādes pārtraukumu putnu ligzdošanas laikā ieviest ar pēc iespējas mazākām sekām ekonomiskajām un sociālajām interesēm, nevis **vai** šādu pārtraukumu ieviest. Uzsvēram, ka izvērtējums veicams maksimāli īsā laikā, lai neaizkavētu mežizstrādes pārtraukuma ieviešanu jau tuvākajos gados.

Izmantojot Jūsu sniegto informāciju par mežizstrādes apjomiem putnu ligzdošanas laikā un jaunākos putnu uzskaišu rezultātus, esam pārrēķinājuši gadā mežizstrādes iznīcināto ligzdu skaitu. Piesardzīgi rēķinot, varam secināt, ka **AS „Latvijas valsts meži” apsaimniekotajos mežos vien katru gadu mežizstrādes dēļ iet bojā vismaz 50,6 tūkstoši putnu ligzdu**, kas ir 2,5 reizes vairāk nekā vērtējam līdz šim uz visu valsti kopā.

Jāuzsver, ka mežizstrāde putnu ligzdošanas laikā ne tikai iznīcina putnu ligzdas, bet arī ir būtisks traucējums vairākām sugām, kuru ligzdas iznīcinātas netiek. Vislielākā uzmanība šim aspektam veltīta nesējā pētījumā par melno stārķi¹, bet ir norādes par traucējuma būtisko lomu arī attiecībā uz citām sugām^{2,3}. Papildus norādām, ka uz nepieciešamību ieviest Latvijā mežizstrādes pārtraukumu putnu ligzdošanas laikā norādīts arī Zemkopības ministrijas Lauku atbalsta dienesta pasūtītajā pētījumā⁴.

¹ Strazds M. 2011. Melnā stārķa saglabāšanas ekoloģija Latvijā. Disertācija. Rīga: Latvijas Universitāte.

² Strazds M., Hofmanis H., Reihmanis J. 2010. Priekšlikumi medņu riestu apsaimniekošanai Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība.

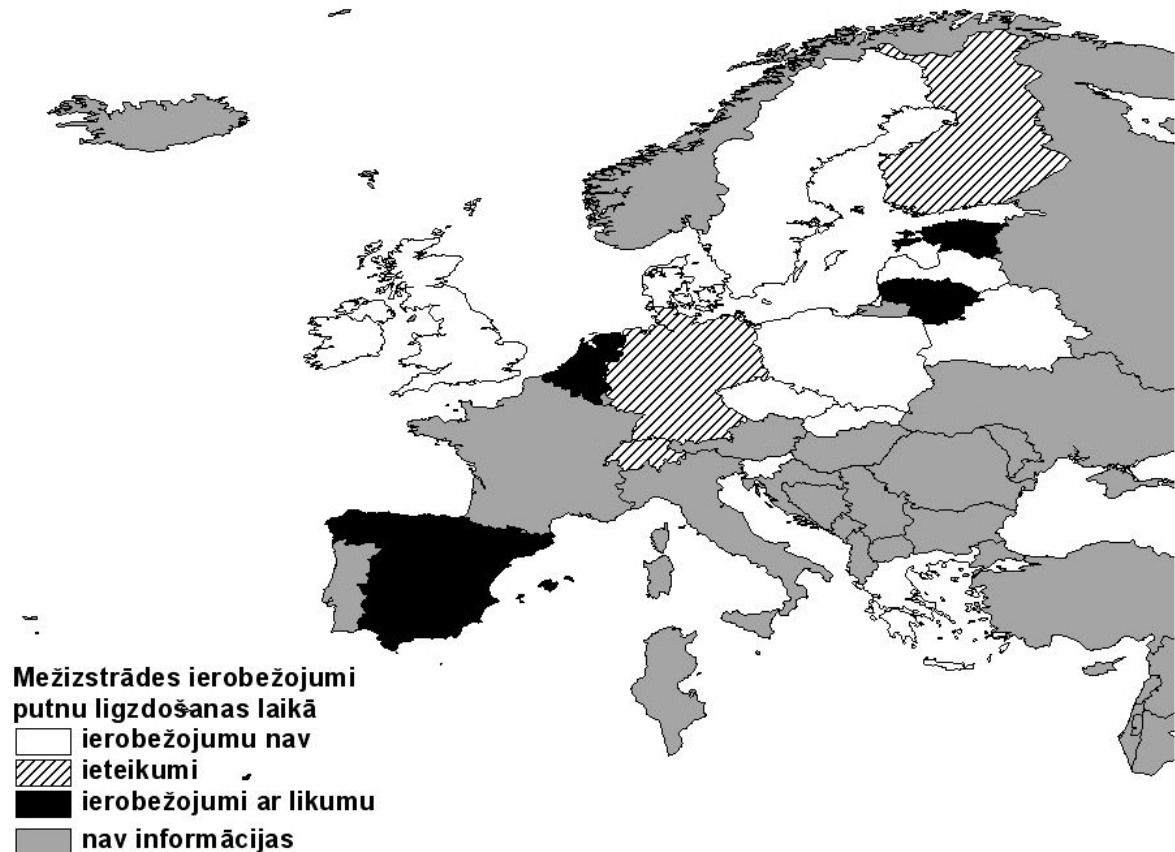
³ Meyburg B.-U., Haraszthy L., Strazds M., Schäffer N. 1997. European Union Species Action Plan for Lesser Spotted Eagle (*Aquila pomarina*).

⁴ Pēterhofs E. 2009. Mežsaimniecības ietekme uz putnu sugu daudzveidību. Projekta pārskats. Daugavpils universitāte.

Kas attiecas uz sociālo aspektu, jāmin, ka 2008. gadā „Latvijas Fakti” veiktajā aptaujā tika noskaidrots, ka mežizstrāde putnu ligzdošanas laikā šķiet nepieņemama lielākajai daļai sabiedrības – apgalvojumam „Putnu vairošanās sezonas laikā – no aprīļa sākuma līdz Jāņiem – mežos ir būtiski jāsamazina tur veicamo darbu intensitāte, atļaujot veikt tikai to, ko citā laikā nevar darīt.” piekrīt vai drīzāk piekrīt 79,9% aptaujāto, turklāt vislielākais šādi atbildējušo iedzīvotāju īpatsvars bija starp lauku iedzīvotājiem – 81,8%.

Līdzīgu aptauju ar līdzīgiem rezultātiem 2008. gadā veica arī LOB – 84% aptaujāto iedzīvotāju atbalstīja mežizstrādes pārtraukumu putnu ligzdošanas laikā. No aptaujātajiem 26,4% bija meža īpašnieki, bet 29,9% – cilvēki, kam ienākumi saistīti ar mežu (šīs grupas pārklājas). Atbalsts mežizstrādes pārtraukumam šajās grupās bija attiecīgi 77% un 80,8%.

Jāatzīmē, ka mežizstrādes ierobežojumi putnu ligzdošanas laikā jau ir noteikti vairākās Eiropas valstīs (2. att.).

2. attēls. Mežizstrādes ierobežojumi Eiropā (pēc BirdLife International partnerorganizāciju sniegtās informācijas). Kartē atspoguļoti galvenās cirtes ierobežojumi putnu ligzdošanas laikā ārpus Natura 2000 teritorijām vai jebkādām cita veida īpaši aizsargājamām teritorijām. Nav iekļauti ierobežojumi, kuru ievērošanu nav iespējams kontrolēt (piem., aizliegums nocirst koku ar apdzīvotu putna ligzdu). Kategorijas „ieteikumi” un „ierobežojumi par likumu” atzīmētas arī tad, ja ierobežojumi attiecas tikai uz daļu valsts (noteiktiem meža veidiem vai administratīvām vienībām).

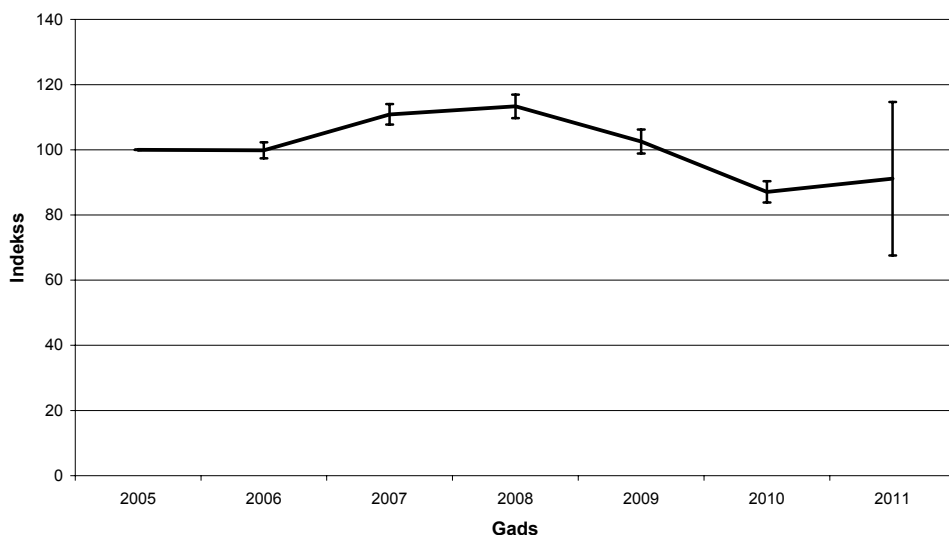
Esam iepazinušies ar Zemkopības ministrijas interneta lapā pieejamiem konferences „Meža nozare 20 Latvijas neatkarības gados” materiāliem⁵ un secinājuši, ka starp aplūkotojiem bioloģiskās daudzveidības rādītājiem nav neviena, kurš liecinātu, ka tiek izpildīts Meža politikā noteiktais mērķis meža vides aizsardzības jomā – saglabāt bioloģisko daudzveidību pašreizējā (t.i., 1998. gada) līmenī, kā arī nav neviena rādītāja,

⁵ <http://www.zm.gov.lv/?sadala=2059>

kas liecinātu par līdzsvaru starp „mežsaimnieku, ekonomistu, vides speciālistu un kokrūpnieku prioritātēm”.

Lai gan neviens no Zemkopības ministrijas apkopotajiem rādītājiem tieši neparāda mežu sugu populāciju stāvokli, vairāki rādītāji, vērtējot Latviju Eiropas kontekstā⁶, netieši liecina par sliktu stāvokli šajā ziņā. Piemēram, bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai paredzēto mežu īpatsvars – 9,7% kopējās mežu platības – Latvijā ir aptuveni Eiropas līmenī, bet zem Eiropas Savienības līmeņa, turklāt Eiropā kopumā šis rādītājs pieaug, kamēr Latvijā – samazinās. Stingri aizsargāto mežu (MCPFE klase 1.1) īpatsvars Latvijā – 0,3% – ir trīs reizes mazāks nekā Eiropā kopumā. Savukārt pēc mežu fragmentācijas pieauguma tempiem Latvijā ir viena no vadošajām valstīm Eiropā.

LOB rīcībā esošie dati liecina, ka attiecībā uz mežu putniem situācija pēdējos gados ir pasliktinājusies. Latvijas meža putnu indekss, kas atspoguļo kopējo parasto mežā ligzdojošo putnu sugu populāciju stāvokli, samazinās kopš 2008. gada (3. att.). Šīs lejupslīdes iemeslu noskaidrošanai nepieciešama padziļināta izpēte, bet mežsaimniecības intensitātes palielināšanās ir viens no ticamiem iemesliem.

3. attēls. Meža putnu indekss 2005.–2011. gadā. Indeksā ietvertas sugas saskaņā ar EBCC Paneiropas putnu monitoringa programmas Boreālā reģiona meža speciālistu sugu sarakstu (vistu vanags, zvirbuļvanags, mežirbe, pelēkā dzilna, melnā dzilna, vidējais dzenis, baltmugurdzenis, mazais dzenis, sila strazds, svirlītis, zeltgalvītis, mazais mušķērājs, melnais mušķērājs, garastīte, puva zilīte, pelēkā zilīte, cekulzilīte, meža zilīte, mizuložņa, riekstrozis, egļu krustknābis, svilpis, dižknābis).

Analīze par putnu populāciju pārmaiņām Latvijā kopš 1980. gada liecina, ka populācijas ir sarukušas aptuveni 33% sugām, kam galvenais biotops ligzdošanas sezonas laikā ir mežs. Izvērtējot populāciju pārmaiņas un lielumus, var secināt, ka atbilstoši reģionālam līmenim adaptētiem IUCN kritērijiem 18% šo sugu uzskatāmas par apdraudētām.⁷

LOB ir informēta par pašreiz spēkā esošajām dabas aizsardzības prasībām mežu apsaimniekošanā un FSC sertifikācijas prasībām, taču ar tām nepietiek putnu populāciju

⁶ FOREST EUROPE, UNECE, FAO 2011. State of Europe's Forests 2011. Status and Trends in Sustainable Forest Management in Europe.

⁷ Ķerus V. 2011. Latvijas ligzdojošo putnu stāvokļa pārmaiņas laikā no 1980. līdz 2010. gadam. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.

saglabāšanai valsts līmenī. Jānorāda, ka lielākajai daļai meža putnu sugu, kam veidojami mikroliegumi, aizsargātā populācijas daļa ir zem 10%. Lielākajai daļai no neaizsargātajām populācijām precīzas ligzdošanas vietas nav zināmas. Šis apstāklis kombinācijā ar mežizstrādes atļaušanu putnu ligzdošanas laikā noved pie apdraudējumiem šo sugu ligzdošanas vietām. Vairāki gadījumi, kad mežizstrādes dēļ tikušas apdraudētas vai pamestas īpaši aizsargājamo putnu sugu ligzdas šogad izskanējuši arī plašsaziņas līdzekļos^{8,9,10}.

LOB piekrīt, ka koksnes resursu ieguves palielināšana ārpus noteiktā miera perioda noteiktos apstākļos varētu radīt negatīvas sekas no ekoloģiskā viedokļa, un šāda iespējamā ietekme būtu jāizvērtē. Taču uzsveram, ka ilgtermiņīgās mežsaimniecības kontekstā kopējā ciršanas apjoma noturēšana pašreizējā līmenī nedrīkst būt pašmērķis. Atgādinām, ka saskaņā ar Ministru kabineta šī gada 14. februāra lēmumu līdz šī gada 20. decembrim Zemkopības ministrijai sadarbībā ar citām ministrijām jāizstrādā maksimāli pieļaujamo koku ciršanas apjomu noteikšanas pamatprincipi, kuros ievēroti ekonomiskie, dabas aizsardzības un sociālie aspekti. Izstrādājot šos principus, noteikti jāņem vērā, ka tad, ja pašreizējo koku ciršanas apjomu nav iespējams nodrošināt, veicot mežizstrādi no 1. jūlija līdz 31. martam, neradot negatīvas sekas mežu ekoloģiskajām funkcijām, maksimāli pieļaujamais ciršanas apjoms ir jāsamazina.

Esam nepatīkami pārsteigti, ka Zemkopības ministrija turpina tradīciju, kas visšķaļāk izskanēja saistībā ar maksimāli pieļaujamā koku ciršanas apjoma palielināšanu 2009.–2010. gadā, meža nozarei būtiskus jautājumus apspriest šaurā – ekonomisko interešu pārstāvju – lokā. Mums nav arī saprotams, kā Jūsu vēstulē minēto institūciju pārstāvji izvērtēja LOB priekšlikuma ietekmi uz vidi. Atgādinām, ka šādi būtiski jautājumi būtu apspriežami Meža konsultatīvajā padomē, kas saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 3. jūlija noteikumiem Nr. 473 sasaukuma ne retāk kā reizi ceturksnī, bet pēdējo reiz sasaukta šī gada 1. martā.

Vēlamies piebilst, ka Jūsu vēstulē uzskaitītās institūcijas par priekšlikumu noteikt mežizstrādes pārtraukumu putnu ligzdošanas laikā LOB informēja jau 2009. gadā. Tolaik Latvijas Kokrūpniecības federācija apņēmas veikt šādu ierobežojumu ekonomisko izvērtējumu, bet pēc mūsu rīcībā esošās informācijas tas nav izdarīts.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, aicinām Zemkopības ministriju uz operatīvu rīcību, lai iespējami īsākā laikā izvērtētu nozares iespējas pielāgoties mežizstrādes pārtraukumam putnu ligzdošanas laikā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, un šis pārtraukums stātos spēkā tuvākajos gados. Lūdzam sniegt informāciju par Jūsu turpmākajiem plāniem un soļiem šī jautājuma risināšanā.

Ar cieņu,

Viesturs Ķerus
Valdes priekšsēdētājs

⁸ <http://www.diena.lv/latvija/zinas/mezu-ciršanas-darbu-laika-bez-majas-atstats-mazo-erglu-mazulis-13956225>

⁹ <http://www.latvijaradio.lv/zinas/raksts.php?id=46743&gr=115>

¹⁰ Strazds M. 2011. Bērnus nozaga! – Ir, #31 (121), 2.–8.VIII, 2012.